

EKOLOŠKI OTISAK

Koliko čovječanstvo pritišće ovaj svoj jedini planet

Primjer održive gradnje u Vukomeričkim Goricama

Ide li Hrvatska prema (ne)održivom razvoju

Nataša GAJSKI KOVAČIĆ

Posljednih godina porastao je interes za teme povezane s održivim razvojem pa je knjiga »Ekološki otisak – Kako je razvoj zgazio održivost« kojom je dr. sc. Dražen Šimleša pokušao prezentirati koliko duboki trag ostavlja, izašla u pravi čas.

»Smatram da je dobar trenutak propitati se zašto je otisak koji svatko od nas ostavlja predubok, što ga čini takvim i što možemo učiniti da se on smanji. Iako postoje pojedinačni koraci koje svatko od nas može učiniti za održiviji svijet, ekološki otisak koji ostavlja ipak je većinom proizvod određenih sustava u kojima živimo, a bez promjene politike ne mogu se zbiti velike promjene. Dakle, nije problem nedostatak znanja ili strategija o tome kako živjeti održivo, već prevlast prepreka za aktivnu primjenu održivog razvoja«, objašnjava dr. sc. Dražen Šimleša, sociolog Instituta Ivo Pilar i tajnik Zelene mreže aktivističkih udruga (ZMAG). Nedavno je u izdanju nakladnika TIM press d.o.o. i Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar objavio knjigu koja se može smatrati nadogradnjom njegove doktorske disertacije. Tim djelom kreće u potragu za održivim razvojem, za realnim i praktičnim alatima i znanjima, tehnologijama i modelima koji mogu biti najbolji predstavnici ekološke održivosti i socijalne pravde.

Kako stoji u uvodu knjige: »Pitamo se postoje li društveni akteri koji su spremni, koji imaju sposobnosti i odlučnosti, poslužiti kao eventualni model održivog razvoja? Ako postoje, s kojim to političkim strategijama, primjenjivim znanjima i praktičnim vještinama ostvaruju održivi razvoj? I tu nas posebno zanima stanje u Hrvatskoj, tranzicijskoj zemlji koliko iznimnoj u biološkoj raznolikosti, toliko upornoj u razvojnoj jednodimenzionalnosti«.

Dr. sc. Šimleša smatra da Hrvatska i dalje korača prema neodrživom razvoju. Prema službenim podacima Global Footprint Networka, ekološki otisak Hrvatske iznosi 3,34 globalna hektara. Ekološki otisak je mjera koja nam govori koliko svojim načinom života pritišćemo Zemlju, tj. kolika je ukupna potrošnja resursa i naš pritisak na domaći i svjetski ekosustav.

Ukupni otisak dobivamo rezultatom odnosa između otiska proizvodnje - iskorištavanjem svih resursa i bioproduktivnih područja unutar granica Hrvatske, otiska izvoza - koji izvezemo u druge zemlje i koje ti stanovnici potroše te otiska uvoza - koji uvezemo od drugih zemalja i trošimo njihove resurse, neovisno je li to energija, hrana, ili roba široke potrošnje. Kad zbrojimo ekološki otisak proizvodnje i uvoza te oduzmemo otisak koji izvozimo, dobivamo ekološki otisak potrošnje.

Iako treba istaknuti kako imamo manji otisak nego zemlje EU te da Hrvatsku donekle »spašava« velik biokapacitet, bogatstvo ekosustava u odnosu na broj

Najveći udjel u ekološkom otisku Hrvatske, kao i u većini potrošačkih zemalja, zauzimaju energetski sektor, za koji je karakteristična visoka emisija ugljikova dioksida, te proizvodnja hrane

Sociolog Dražen Šimleša

Projekt Družba Adrije neisplativ

Projekt Družba Adrije, kojim bi se ruska nafta transportirala preko Omišlja, nedavno je ponovo kao mogućnost aktualizirala premijerka Jadranka Kosor, no dr. Šimleša komentira da se ništa nije promijenilo u potrebi očuvanja Jadranskoga mora otkako je projekt bio odbačen. »U međuvremenu smo se još više orijentirali na turizam pa smatram suludim forsirati projekt koji se neće nimalo približiti zaradi od turizma, već ga može ozbiljno ugroziti. Standardi brige za naftne platforme, mogli smo vidjeti, daleko su od idealnih, no da se i sve to zanemari i gleda samo s one hladne, ekonomske strane - projekt jednostavno nije isplativ«, tvrdi dr. Šimleša.

stanovnika i otisak koji ostavljaju, posljednji javno objavljeni podaci Global Footprint Networka ukazuju na to da je biokapacitet Hrvatske 1,8 globalnih hektara. Kad se od otiska oduzme taj biokapacitet, ostaje ekološki minus koji za Hrvatsku iznosi 1,54 globalna hektara (gha).

Šimleša ističe prevelik utjecaj ekološkog otiska uvoza što je rezultat neodržive uvozne orijentacije Hrvatske kao posljedice dugogodišnje politike uništavanja proizvodnje, zapuštanja proizvodnje hrane, ali i ovisnosti o uvozu energije.

Godinama nas je spašavao izrazito snažan biokapacitet u odnosu na broj stanovnika, ali zadnji podaci o ekološkom otisku pokazuju da se i biokapacitet smanjuje. Šume nas još jedino izvlače jer u Hrvatskoj su, premda također s tendencijom smanjenja, zadržale visoku bioproduktivnost s obzirom na kvalitetu i prostor koji zauzimaju. Produktivnost šuma u Hrvatskoj po stanovniku iznosi 0,98 gha što je više od svjetskog prosjeka koji je 0,74 gha. Šume pokrivaju 37,5 posto hrvatskog teritorija. Riječ je o više od dva milijuna hektara ekološki učinkovitih šuma, a tome treba dodati 327.630 hektara neobraslog proizvodnog šumskog zemljišta, te 74.063 hektara neproizvodnog ili neplodnog šumskog zemljišta, pa je zajedno pod šumama i šumskim zemljištima 43,5 posto teritorija. Sve državne šume imaju međunarodno priznati certifikat o održivom gospodarenju koji izdaje Forest Stewardship Council. Šume nam apsorpcijom pokrivaju 19,5 posto emisije ugljikova dioksida.

Najveći udjel u ekološkom otisku Hrvatske, kao i u većini potrošačkih zemalja, zauzimaju energetski sektor, za koji je karakteristična visoka emisija ugljikova dioksida zbog iskorištavanja fosilnih goriva, te proizvodnja hrane. U Hrvatskoj ta dva sektora zauzimaju više od 80 posto ukupnog ekološkog otiska države, što je više od svjetskog prosjeka. Samim time je još jasnije da su nam promjene u području energije i proizvodnje hrane presudne za smanjenje ekološkog otiska.

»Iako i dalje pojedince smatram osobno odgovornima za to kako žive, treba promijeniti sustav da bi se dogodile velike promjene. Ako pojedinac živi u neodrživom sustavu, to što se ponaša ekološki svjesno slabo će se odraziti na široj razini. No, u Hrvatskoj nismo dovoljno osviješteni. Osvijestiti se ni ne možemo bez dugoročnih ulaganja u održive vizije. Iako smanjenje ekološkog otiska nije toliko skupo, bez aktivnog sudjelovanja države putem subvencija nije moguće. Jer, pokazalo se, gdje ne postoji sustav održivog razvoja, manje ljudi živi ekološki«, tumači Šimleša.

Dodaje da već blisku budućnost ugrožava to što postojeći resursi neće moći udovoljiti našim nagomilanim prohtjevima. Uloga države trebala bi biti kao u utrci - ona bi morala biti ta koja će svoje posustale trake malo pogurnuti naprijed. Neke države to rade bolje, a neke kontraproduktivno.